

упражнения на формирование специфического тонуса мышц, упражнения по управлению дыханием. Сотрудники ОВД с повышенной возбудимостью проводят разминку спокойно, а с ярко выраженной апатией включают в разминку двигательные упражнения с ритмическими движениями и действиями, способствующими стабилизации выполнения отдельных элементов техники выстрела. Последнее в значительной степени относится к разминке перед выполнением скоростных упражнений в стрельбе из ПМ [5].

В заключении отметим, что основным средством воспитания физических и психологических качеств остается практика преодоления трудностей, специфических для выполняемой деятельности. При обучении сотрудников навыкам стрельбы необходимо использовать проблесковые маячками со звуковыми сигналами, использовать условия стрельбы с ограниченной видимостью цели, менять мишенную обстановку, а также учить курсантов возможностям и целесообразности применения существующих методик психорегуляции.

В данное время полностью переработано старое наставление по огневой подготовке и выпущено новое, в новом наставлении характерно изменены упражнения, сокращены дистанции, и также внесено много изменений, которые помогут сотрудникам полиции, более качественное выполнение оперативно-служебные задач.

1. Вайцеховский СМ. Книга тренера : учеб. пособие. М. : Физкультура и спорт, 1971. 312 с.
2. Гачечиладзе Я.В., Орлов В.А. Физическая подготовка стрелка : учеб. пособие. М. : ДОСААФ, 1984. С. 112.
3. Гачечилалзе Я.В., Орлов В.А. Выносливость стрелка. М., 1986. С. 71–74.
4. Жилина М.Л. Тренировка специальной выносливости стрелка из пистолета // Разноцветные мишени. М. 1974. С. 20–24.
5. Иткис А.М. Специальная подготовка стрелка-спортсмена : учеб. пособие. М. : ДОСААФ, 1982. С. 17–24.

УДК 159.925.6

С. В. Венідзіктаў

ГРАФАЛОГІЯ Ў ПРАВААХОЎНАЙ ПРАКТЫЦЫ: АД ІДЭНТЫФІКАЦЫІ ДА ПСІХАДЫЯГНОСТЫКІ

Графалогія (грэч. *граф* – пішу і *логас* – слова) як навука, якая вывучае праявы індывідуальных асаблівасцей асобы ў почырку, з’яўляецца адным з найбольш супярэчлівых напрамкаў псіхадыягностыкі. Нягледзячы на тое, што навуковая перспектыўнасць графалогіі была прызнана яшчэ Карлам Юнгам, а затым абгрунтавана аўтарам канцэпцыі сімвалізму прасторавага ўспрымання

Максам Пулверам, толькі ў канцы ХХ ст. яна заняла досыць трывалыя пазіцыі ў навуковай супольнасці і зацвердзілася ў практыцы.

Зараз у Еўропе графалагічныя арганізацыі ўваходзяць у склад Дэанталагічнай супольнасці з цэнтрам у Бельгіі (у гэтай краіне была заснавана Асацыяцыя аналізу почырку); у Германіі, Францыі, Вялікабрытаніі, Швецыі, ЗША, Іспаніі графалагічная экспертыза актыўна ўжываецца падчас прыёму на працу. У Францыі графалагічны асэсмент (стандартызаваная шматаспектная ацэнка персаналу) быў афіцыйна акрэдытаваны нацыянальным Інстытутам стандартаў як эфектыўны тэст псіхадыягностыкі. У выніку каля 80 % кампаній у тым ці іншым выглядзе карыстаюцца на працоўкамі графолагаў, а Міністэрства юстыцыі зацвердзіла практыку правядзення судовай графалагічнай экспертызы. Трывала ўвайшла графалогія ў навучальныя праграмы вядучых універсітэтаў Германіі. У Мюнхене дзейнічае прафесійная Асацыяцыя сертыфікаваных графолагаў-псіхолагаў. З 1985 г. функцыянуюць Брытанская графалагічная акадэмія і каледж графалогіі з цэнтрам у Лондане. У Італіі навучанне графалогіі ажыццяўляецца у тым ліку і на юрыдычных факультэтах, існуюць магістарскія праграмы па судовай, адукацыйнай і сямейнай графалогіі. З 1997 г. вучоная ступень па графалогіі прысуджаецца ў Аргенціне, навуковую кваліфікацыю можна атрымаць таксама ў Індыі, Паўднёва-Афрыканскай Рэспубліцы, Кітаі. Актыўна выкарыстоўваюцца магчымасці псіхадыягностыкі па почырку паліцыяй, судовымі інстанцыямі і кадравымі службаў Ізраіля: графалагічны тэст праходзяць пры залічэнні на службу ў войска, паліцыю, структуры дзяржаўнага кіравання. У ЗША спецыялісты-графолагі ўключаны ў штат ЦРУ, а ў горадзе Грынфілд (Масачусэтс) дзейнічае навуковая графалагічная бібліятэка, якая ўключае больш за 90 тыс. экspanатаў. З 1991 г. функцыянуе Венгерскі інстытут графалогіі, які разам з некалькімі прыватнымі навучальнымі ўстановамі, а таксама Універсітэтам нацыянальнай абароны імя Міклаша Зрыні выдае дыплом спецыяліста-графолога. У Венгрыі ў 2010 г. адбылася і першая міжнародная канферэнцыя графолагаў.

У СССР псіхалагічныя даследаванні з дапамогай аналізу почырку знаходзіліся пад забаронай і лічыліся «ілжэнавукай». У рускамоўнай прасторы і дагэтуль адсутнічае навуковая школа графалогіі, адпаведна, экспертаў-графолагаў вельмі мала. У той жа час дастатковую тэарэтычную распрацоўку ў межах крыміналістыкі атрымала почырказнаўчая экспертыза, у кампетэнцыю якой уваходзіць рашэнне пытанняў ідэнтыфікацыі (устаўленне аўтарства тэксту, подпісаў) і дыягностыкі (даўнасць і адначасовасць напісання частак тэксту, эмацыйны стан аўтара). Пытанні судова-почырказнаўчай дыягностыкі закранаюцца ў працах Л.Е. Ароцкер, М.В. Бабоўчына, Т.І. Ісматавай, А.А. Купрыянавай, М.Ц. Малахоўскага, А.І. Манцэтавай, В.Ф. Арловай, В.У. Сярогіна, Я.А. Шкарапата і іншых даследчыкаў.

Практычная почырказнаўчая экспертыза ўключае ў сябе даследаванне рукапіснага тэксту на падставе больш як 100 ідэнтыфікацыйных прыкмет, мае суб'ектыўны характар і залежыць як ад вопыту і прафесіяналізму эксперта, так і ад яго асабістых якасцей. У 2005 г. у Расіі была распрацавана комплексная метадыка ўстанаўлення полу, узросту і псіхічных асаблівасцей выканаўцы тэксту, якая выкарыстоўваецца зараз судовымі экспертамі. Аднак патэнцыял псіхадыягностыкі з выкарыстаннем почырку застаецца нерэалізаваным, нягледзячы на шэраг пераваг:

- 1) сістэмнасць і магчымасць ужывання тыпалагічнага падыходу;
- 2) мінімізацыя фактару суб'ектыўнасці (індывідуальныя асаблівасці асобы выяўляюцца нават у выпадку наўмыснага скажэння почырку);
- 3) практычна поўная адсутнасць пазасвядомых перашкод: нізкай матывацыі, эмацыйнага фону, самаадчування.

Акрамя полу, узросту, агульнага псіхалагічнага партрэту, графалагічны аналіз дазваляе вызначыць наяўнасць неўрозаў, псіхалагічных траўмаў, рэлігійных устаноў і перакананняў, асаблівасцей выхавання, уплыву асяроддзя, схільнасці да асацыяльных паводзінаў. Напрыклад, для почырку серыйных забойцаў характэрныя наступныя прыкметы: (а) няроўнасць росчырку альбо, наадварот, залішня акуратнасць у напісанні; (б) празмерны націск; (у) кутковыя завіткі; (г) сцісласць літар альбо вялікая адлегласць паміж імі; (в) прасторавая асіметрыя і інш.

Пачатак развіцця графалогіі як асобнага накірунку ў Рэспубліцы Беларусь адносіцца да 2013 г., калі ў Мінску быў заснаваны Цэнтр навуковай графалогіі – філіял Ізраільскага інстытута графааналізу. Таксама ў Беларусі створана навукова-даследчая лабараторыя почырказнаўчых даследаванняў Упраўлення почырказнаўчых даследаванняў ДУ «Цэнтр судовых экспертыз і крыміналістыкі Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь». Экспертызы почырку праводзяцца тут па вызначэнні суда, пастанове следчага (органа дазнання), пракуратуры, па прыватнай ініцыятыве. У 2011–2013 гг. супрацоўнікамі лабараторыі рэалізавана навукова-даследчая праграма «Распрацоўка тэарэтычных і метадычных асноў даследавання рукапісаў асоб, якія знаходзяцца ў наркатычным стане» (вывучаліся рукапісы залежных ад опіумнай групы наркатыкаў). Аднак да гэтага часу ў рэспубліцы не створана графалагічная метадыка, якая дазваляла б вызначаць па почырку псіхалагічныя асаблівасці асобы выканаўцы тэксту, таму афіцыйная экспертыза абмяжоўваецца вызначэннем прыналежнасці рукапісу або подпісу. Перспектывы ж відавочныя: экспрэс-дыягностыка асобы удзельнікаў судавага разбіральніцтва, вывучэнне уласцівасцей асобы ў момант здзяйснення злачынства, ўстанаўленне неўсвядомленых матываў дзеянняў і г. д. Пашырэнне магчымасцей выкарыстання графалогіі ў праваахоўнай практыцы звязана са стварэннем у вышэйшых навучальных установах базы для мэтанакіраванай падрыхтоўкі спецыялістаў-графолагаў. Пакуль закранаемая праблематыка

толькі ўскосна разглядаецца ў межах навучальных дысцыплін «Юрыдычная псіхалогія» і «Крыміналістыка» ва ўстановах адукацыі сістэмы МУС.

Існуе непаслядоўнасць і ў тэрміналогіі: графолагаў нярэдка блытаюць з экспертамі почырказнаўства, якія ўстанаўліваюць сапраўднасць дакументаў і маюць дачыненне хутчэй да крыміналістыкі (судовае почырказнаўства), чым да псіхалогіі. У заходнееўрапейскай практыцы графолагі з'яўляюцца псіхолагамі альбо псіхіятрамі, да якіх праваахоўныя структуры звяртаюцца пры расследаванні злачынстваў, правядзенні экспертызы. У некаторых выпадках псіхадыягностыка па почырку становіцца апэратыўнай і дастаткова аб'ектыўнай альтэрнатывай даследаванню з выкарыстаннем паліграфу (аднак таксама не ўтвараючы прамую доказную базу).

Графалогія як перспектыўны напрамак псіхадыягностыкі цяпер рызыкуе пазбавіцца аб'екта даследавання: няўхільны пераход да электроннага фармату графічнай камунікацыі дэактуалізуе ўстойлівыя навыкі пісьма. Адна з першых выразных праяў новай тэндэнцыі ў сусветнай практыцы – адмена абавязковага навучання пісьму ў яго класічным выглядзе ў школах амерыканскага штата Індыяна (2011 г.). Такім чынам, улічваючы няўхільнае ўзрастанне значэння метадык псіхадыягностыкі ў праваахоўнай дзейнасці, можна прагназаваць узрастанне запатрабаванасці графалагічнай экспертызы ў Рэспубліцы Беларусь.

УДК 341.4:351.761

В. В. Гальчук, А. А. Потемкин

МЕЖГОСУДАРСТВЕННОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО В РАМКАХ СНГ ПО БОРЬБЕ С НАРКОТРАФИКОМ

Вряд ли можно усомниться в актуальности проблемы объединения усилий государств – участников СНГ в противодействии незаконному обороту наркотиков. В современном мире свыше 200 млн человек употребляют наркотики различного вида, в том числе марихуану (самый распространенный наркотик) – примерно 140 млн человек, кокаин – 13 млн человек, героин – 8 млн, стимуляторами амфетаминового ряда злоупотребляют 30 млн человек. Количество потребителей наркотиков увеличивается с каждым годом в основном за счет наиболее уязвимой части населения – молодежи. В ряде стран число школьников и совершеннолетних молодых людей, которые, по их признанию, пробовали потреблять марихуану, составляет 37 %.

Проблема незаконного оборота наркотиков не знает расовых, половых, религиозных, национальных границ. Исследователи считают, что в наши дни жители планеты тратят на незаконно приобретенные наркотики денег больше, чем на пищу, жилье, одежду, образование или медицинское обслуживание. Со-